

ТЕМА 2. ТИПИ ВІДМІНЮВАННЯ ІМЕННИКІВ. ОСОБЛИВОСТІ ВІДМІНЮВАННЯ ІМЕННИКІВ І ТА ІІ ВІДМІНИ. РОДОВИЙ ВІДМІНОК ІМЕННИКІВ ІІ ВІДМІНИ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ. ВІДМІНЮВАННЯ ІМЕННИКІВ З ОСНОВОЮ НА -Р.

Вправа 1. Поділіть іменники за відмінками та групами і поясніть, за якими ознаками вони групуються.

Слово, ягнятко, дитя, батько, Ілля, староста, суддя, коліша, тиша, мати, Дніпро, буря, основа, поле, сонечко, чудовисько, кобзар, двір, хабар, комар, Дігтяр, Дмитро, дівча, юнь, нехворощ, коліщатко, козеня, дочка, світло, грязь, болото, житнище, тисяча, торгівля, квітка, буря, станція, площа, експозиція, армія, війна, груша, нянька, бочка, стаття, ескадрилья, прірва, мітла, миша, дільниця, рілля, ніч, душа, лихо, море, колесо, морока, оборіг, кущ, голова, шофер, сирота, Ігор, Василь, цуценя, Марія, телятко, весілля, гривня, сироватка, зустріч, базіка, хлоп'я, скляр, вівчар, Нінель, любов, вишня.

Вправа 2. Поставте іменники І відміни:

1) у давальному відмінку однини: доля, зоря, аптека, вільха, афіша, миша, голка, віра, гаєчка, вимога, Ілля, гуща, Болгарія, мрія, галька, сторінка;

2) в орудному відмінку однини: ескадрилья, стаття, демократія, обставина, туча, яблуна, огорожа, Софія, пісня, паща, фабрика, лінія, праця, межа, каша, Саша, втеча, круча, предтеча, вежа, лапша, тиша, душа, рожа, суша, малеча, листоноша, суддя, скеля, посуха, столиця, кукурудза, зоря, мрія, рілля, Надія;

3) у родовому відмінку множини (де треба з паралельними закінченнями): сосна, верства, верста, свиня, гра, арка, дорога, тополя, книжка, баба, панна, війна, стаття, голова, булла, вілла, легеня, байка, мережа, корова, вівця, суддя, староста, миша, стеля, ескадрилья, арфа, сестра, кобза, легенда.

Вправа 3. Визначте форму родового відмінка наведених багатозначних слів і омонімів, враховуючи їх значення.

Борщ (прізвище, страва), Бурштин (селище) – бурштин (матеріал), тур (оберт по колу в танці, етап, тварина), фунт (грошова одиниця, міра ваги), Рим (місто, держава), талант (хист, людина з хистом, грошова одиниця), авантюрин (окремий кристал, мінерал), марш (ритмічна хода, музичний твір), ріг (кістковий нарост на голові тварин, музичний інструмент, матеріал, кут будинку), Мічиган (озеро, штат), папір

(документ, матеріал), оригінал (першотвір, особа), гранат (плід, дерево, мінерал, камінь), Хінган (гірський хребет, місто), дзвін (знаряддя, звук), авторитет (вплив, особа), барій (одиниця виміру, хімічний елемент).

Вправа 4. Розбийте іменники на дві колонки, поставивши їх у родовому відмінку однини. У першу запишіть слова із закінченням -а (-я), у другу – -у (-ю). Поясніть правопис.

Аванс, брелок, кошторис, Дамаск, шампунь, центнер, острів, сад, ринок, ваучер, інсайдер, зоопарк, шлях, ранок, телефон, комиш, ґрунт, лист, яр, керівник, директор, конденсатор, насип, вік, центр, ячмінь, вітер, дощ, вечір, фініш, сміх, плач, сум, вівторок, гіпс, вексель, дебет, курс, кандидат, округ, імідж, тюль, блок, факультет, кущ, мир, комітет, лауреат, вапняк, колектив, ювілей, виробіток, план, аналіз, вагон, мільйон, успіх, журнал, керівник, імпульс, декан, стандарт, актив, прогул, спеціаліст, брат, розвиток, прапор, внесок, поділ, господар, учасник, снігопад, край, тролейбус, фейлетон, радіус, фініш, цвях, футбол, звук, Головкиївміськбуд, благоустрій, загін, острів, берег, пошук, соняшник, ступінь, ключ, сторож, чемпіонат, гість, маршрут, інтер'єр, плащ, приріст, трамвай, випуск, Алтай, Іран, Кіпр, Лондон, Рим, Канів, четвер, Буг, Волгоград, Сахалін, спосіб.

Вправа 5. Поставте подані іменники II відміни:

1) у називному відмінку множини: болгарин, татарин, вухо, дно, хазяїн, тато, хліб, рукав, овес, вус;

2) у родовому відмінку множини: почуття, раз, громадянин, грузин, осетин, чоловік, чобіт, болото, море, поле, серце, апельсин, солдат, болгарин, брелок, вірменин, грам, кілограм, пальто, око, дно, гість, плече, томат, вухо;

3) в орудному відмінку множини: коліно, плече, око, вухо, гість, кінь, колесо, чобіт.

Вправа 6. Розбийте іменники на три групи – тверду, м'яку і мішану; поставте їх у родовому, давальному, орудному та кличному відмінках однини і поясніть правопис закінчень.

Командир, кобзар, шахтар, скляр, звір, майстер, характер, сухар, газетяр, друкар, диктор, Ігор, Віктор, Лазар, Назар, гончар, муляр, комар, календар, бондар, бетоняр, ювіляр, маляр, проводир, володар, господар, шофер, директор, перукар, столяр, санітар, лікар, зброяр, пухир, кухар, долар, хабар, різьбяр, гектар, аптекар, лицар, касир, пустир, стовбур, комбайнер, футляр, хутір, пісняр.

Вправа 7. Поставте іменники в орудному відмінку однини, поясніть правопис голосних у закінченнях виділених слів.

Пропажа, торпеда, сажа, межа, буря, продавець, ханжа, саржа, ключ, кобзар, огорожа, плащ, палець, гуляш, пряжа, школяр, база, таблиця, смерч, плющ, саранча, виграш, палац, саквояж, передача, притча, паяц, круча, лівша, матрац, тисяча, горобець, шарж, комар, абзац, шантаж, листоноша, жнець, муляр, календар, фюзеляж, гуща, гвардієць, бліндаж, чаша.

Вправа 8. Визначте правильний варіант вживання іменників I та II відміни у знахідному відмінку, відповідь обґрунтуйте.

Гнати овець – вівці, пасти корів – корови, годувати свиней – свині, написати лист – листа, узяв ніж – ножа, поклав олівець – олівця.

Завдання

1. В якому варіанті неправильно утворено орудний відмінок однини поданих іменників? Якщо помилка в одному варіанті, то позначте в якому саме (I, II, III), якщо помилка у двох – позначте відповідь IV, якщо помилок немає – відповідь V.

- I. Кручею, звіром, мережею.
- II. Матрацем, тиражем, саранчею.
- III. Ескадрильєю, хабаром, піснярем.
- IV. Помилки у двох варіантах.
- V. Помилки немає.

У завданнях 2-3 визначте, в якому варіанті правильно утворений родовий відмінок однини іменників.

2.

- I. Курсу, звука, пластиру.
- II. Сахаліна, столу, трамвая.
- III. Журнала, поясу, нарциса.
- IV. Успіху, каменя, фініша.
- V. Активу, яру, дебета.

3.

- I. Проценту, листопада, берега.
- II. Соняшнику, долара, фейлетона.
- III. Центру, Лондону, острова.
- IV. Бугу, прапора, спирта.
- V. Суму, інсайдера, телефону.

4. В якому варіанті допущена помилка при утворенні родового відмінка множини?
- I. Мамів, вигід, сосон.
 - II. Губ, статей, війн.
 - III. Молдован, мозолів, солдат.
 - IV. Вух, ден, пальт.
 - V. Серць, плечей, татів.
5. В якому варіанті неправильно утворено орудний відмінок множини поданих іменників.
- I. Коліньми, плечами, колесами.
 - II. Колінами, конями, свиньми.
 - III. Вухами, очима, піддашшями.
 - IV. Помилки у двох варіантах.
 - V. Помилки немає.
6. Визначте, чи є помилки у доборі синонімічних пар фразеологізмів.
- I. Торгувати зубами – сушити зуби.
 - II. Бере із-за плечей – жижки трясуться.
 - III. Як сніг на голову – як грім з ясного неба.
 - IV. Ловити мишей – мишей топтати.
 - V. Усі синонімічні.
7. Визначте спільний компонент у фразеологізмах “... на гу́жа” та “... на карма́”.
- I. Всипати.
 - II. Скрутити.
 - III. Покласти.
 - IV. Перетягнути.
 - V. Переходити.
8. Який із фразеологізмів має значення “вередувати”?
- I. Вкрутити хвоста.
 - II. Химороду химородити.
 - III. Підняти вуха.
 - IV. Очі відводити.
 - V. Рвати слова.
9. В якому слові порушена акцентуаційна норма.
- I. Сльота́.
 - II. Соломи́на.

- III. Мошкá.
- IV. Яловичина́.
- V. Обру́ч.

10. У парах слів знайдіть неправильно наголошене слово або вкажіть, що помилок немає.

- I. Засу́ха, де́бет.
- II. Люксовий, хвилино́нька.
- III. Ка́мбала, за́бавка.
- IV. Помилки у двох варіантах.
- V. Помилки немає.

11. Де неправильно вжито літери г або ґ?

- I. Гданськ, ганковий.
- II. Могутній, Гданськ.
- III. Гражда, гуру.
- IV. Помилки у двох варіантах.
- V. Помилки немає.

12. Які із наведених пар слів є синонімічними?

- I. Арсен – миш'як.
- II. Безсторонній – збочений.
- III. Глум – наруга.
- IV. Синонімічні дві пари.
- V. Синонімічні три пари.

13. До якого слова, що вийшло з активного вжитку, неправильно підібрано синонім?

- I. Ланіта – коліна.
- II. Глас – голос.
- III. Зигзиця – зозуля.
- IV. Лицедій – актор.
- V. Чадо – дитина.

14. Визначте кількість правильних словосполучень.

- I. Падати в обморок.
- II. Нахабно вести себе.
- III. Прикре непорозуміння.
- IV. Слушна порада.
- V. Безпорадне становище.

Правильних: **1, 2, 3, 4, 5.**

15. Визначте вид помилки в реченні, якщо вона є в ньому.

Її почерк був чітким, красивим і каліграфічним.

- I. Пунктуаційна.
- II. Орфографічна.
- III. Мовленнєва.
- IV. Орфоепічна.
- V. Помилки немає.